

Oulu pitää hallituksen esitystä pääosin oikeasuuntaisina. Maksuttomien palveluiden ja maksukattoa kerryttävien palveluiden laajentaminen vähentää kunnan asiakasmaksutuloja.

Oulu on huolissaan säännöllisen palveluasumisen maksujen määrittelyn osalta asiakkaiden eriarvoisuuden kasvusta, kun tuloista tehtävien vähennysten kautta tulotaso ja varallisuusasema pääsee vaikuttamaan maksun määrittämiseen ja sen suuruuteen (oma, osto, palveluesteli). Pelkistetysti: Mitä suuremmat vähennykset tuloista, sitä pienempi maksu.

Säännöllisen palveluasumisen maksu määräytyy eri perustein kotihoidon maksun tavalla, vaikka kyse ei ole kotihoidosta perinteisessä mielessä, vaan hoito tapahtuu palveluasumisyksiköissä samoin kuin tehostetussa ja erona on käytännössä henkilökunnan poissaolo yöaikaan (22 – 07), joka on kuitenkin saatavilla varallaolojärjestelyin.

Esityksessä näyttäisi tehostetun palveluasumisen maksujen määrittymisprosessissa sekoittuvan yhdenmukainen ja yhdenvertaisen varallisuusasemasta riippumattoman asiakasmaksulain laskennallisen asiakasmaksun ja laskennallisen käyttövaramäärittelyprosessi ja toisaalta varallisuusasemasta riippuvaisen lain 11 § asiakasmaksun tapauskohtaisen perimättä jättämisen tai alentamisen määrittelyprosessi vähimmäiskäyttövaratarkasteluineen (em. KHO 9.6.2014, missä vähimmäiskäyttövaratarkastelua maksun määrittämisen prosessissa ei tarvinnut tehdä, koska laskennallisia käyttövaroja oli enemmän.)

Hallituksen esityksen mukaan vain tehostetun palveluasumien maksun määrittymiseen vaikuttavista tuloista tehdään ennen maksun määrittämistä vähennyksiä, joihin vaikutta asiakkaan tulot ja varallisuusasema, paitsi lääkemenojen osalta:

- Esitys sisältää edunvalvojan palkkion vähennysoikeuden, mikä määräytyy paitsi tulojen, myös varallisuuden perusteella. Asiakkaan varallisuusasema ei liene saisi vaikuttaa myöskään tuloista tehtävien vähennysten kautta määrättävään maksuun?
- Esitys sisältää kohtuullisten asumismenojen vähentäminen kohtuullisuutta määrittämättä, mikä on puute, kun palveluasumisen vuokrataso on huomattavasti korkeampi kuin normaali vuokramarkkinoilla esim. Oulussa. Kunta ei pääsääntöisesti määritä vuokratasoa tehostetun palveluasumisen yksiköissä vuokratason määrittäessä markkinaehtoisesti eikä kunta ole useinkaan vuokranantaja.
- Asumismenojen lisäksi tehostetussa palveluasumisessa ja säännöllisessä palveluasumisessa asukkaalle syntyy huomattavan suuria välttämättömiä ravintomenoja, joita esityksessä ei esitetä tuloista tehtäväksi vähennyksiksi ja jotka vaihtelevat suuresti palvelutuottajakohtaisesti esim. Oulussa 12,80 €/vrk noin 16 €/vrk ostopalvelussa ja palvelusetelipaikoissa.
- Terveystuettomenot ovat tapauskohtaisia ja menojen huomioiminen edellyttää sekä menotositteiden että terveysviranomaisen lausuntojen esittämistä lisäten asiakkaan ja kunnan byrokratiakuluja päätöksentekoprosessissa.

Hallituksen esitys asiakasmaksulain 11 § muutoksesta ei tuo uutta maksujen huojentamisen ensisijaisuudesta suhteessa toimeentulotukietuuteen. KHO (24.4.2019/taltio 1682) katsoi ratkaisussaan, että vasta pysyvä Kelan perustoimeentulotuen saaminen velvoittaa kuntaa alentamaan tai poistamaan asiakasmaksun.

Esa Yritys

Asiantuntija, Asiakasmaksut, Oulun kaupunki.